

GM-BOO.0003.1.19.1.2025

Olsztyn, 28 maja 2025 roku

Pan
Piotr Andruszkiewicz
Radny Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Szanowny Panie Radny,

w odpowiedzi na Pana interpelację złożoną 8 maja 2025 r. w sprawie utworzenia regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej poniżej przedstawiam odpowiedzi na postawione pytania:

1. Czy Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dostrzega potrzebę utworzenia regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej w województwie?

Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna (RPOT) zapewnia pieczę zastępczą dzieciom wymagającym szczególnej opieki, które – ze względu na stan zdrowia wymagający specjalistycznej opieki i rehabilitacji – nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej ani w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Obecnie w całym kraju funkcjonuje 9 tego typu placówek w 7 województwach, co oznacza, że ponad połowa województw takich placówek nie posiada. Należy zaznaczyć, że jednostki prowadzące RPOT coraz częściej zgłaszają trudności związane z funkcjonowaniem ww. placówek. Głównym powodem jest niemożność sprostania opiece nad dziećmi z olbrzymimi i zróżnicowanymi deficytami, co często uniemożliwia zapewnienie im adekwatnego wsparcia. Oznacza to, że nieprzygotowana koncepcja utworzenia RPOT może narazić samorząd województwa na poważne trudności, pogłębione dodatkowo przez problem z pozyskaniem kadry specjalistycznej – kluczowej dla działania takiej placówki.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (ROPS) systematycznie monitoruje zapotrzebowanie na RPOT w województwie warmińsko-mazurskim. Analiza danych wskazuje, że utworzenie RPOT przez samorząd województwa nie rozwiąże problemów systemu pieczy zastępczej. Większość dzieci zgłoszonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) kwalifikuje się do umieszczenia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego. Obecnie taką placówkę prowadzi jedynie Miasto Elbląg, a tylko jeden inny powiat planuje jej utworzenie, mimo wyraźnych potrzeb związanych z brakiem miejsc dla dzieci ze specyficznymi potrzebami.

Tej kwestii poświęcono spotkanie z przedstawicielami PCPR/MOPS/ECUS, które odbyło się 19 lutego 2025 r. w siedzibie ROPS. Omawiano na nim możliwość utworzenia przez powiaty, równoległe z powstaniem RPOT, co najmniej 4 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego, co istotnie zwiększyłoby liczbę miejsc dla dzieci ze szczególnymi potrzebami. Podkreślono także konieczność profilowania placówek, aby minimalizować ryzyko wzajemnego zagrożenia podopiecznych. Wnioskiem ze spotkania była potrzeba szerszej dyskusji z udziałem m.in. Wojewody, Starostów i Prezydentów Olsztyna oraz Elbląga, w celu wypracowania kompleksowych i skoordynowanych w skali województwa rozwiązań ukierunkowanych na wsparcie rodzin oraz systemu pieczy zastępczej. Gotowość samorządu województwa do udziału w takim spotkaniu potwierdzono w piśmie do Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 17 lutego 2025 r.

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dostrzega potrzebę wspierania systemu pieczy zastępczej w różnych formach, ze szczególnym uwzględnieniem form rodzinnych, gdyż to one zapewniają dzieciom najlepsze warunki rozwoju. Na trudną sytuację pieczy zastępczej w skali kraju wpływają m.in. problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, niewielka liczba osób gotowych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, coraz większa skala deficytów rozwojowych i zdrowotnych u dzieci kierowanych do pieczy zastępczej oraz utrudniony dostęp do pomocy specjalistycznej (diagnostyka i leczenie specjalistyczne, fizjoterapia, psychoterapia).

W związku z tym, adekwatnie do posiadanych możliwości, podejmujemy działania, mające na celu wsparcie powiatów i gmin w realizacji zadań wspierających rodziny i pieczę zastępczą. Jednym z nich jest projekt strategiczny realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur (FEWIM) 2021-2027, którego celem jest wsparcie

systemu pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim. Beneficjentami projektu są powiaty i miasta na prawach powiatu, które mogą uzyskać dofinansowanie do tworzenia rodzinnych form opieki zastępczej i usług wsparcia dla rodzin zastępczych, w szczególności dzieci i młodzieży wymagającej wsparcia, przebywającej w rodzinach zastępczych, jak również w różnego rodzaju instytucjach całodobowych. Na realizację tego typu działań 19 samorządom przyznano w sumie ponad 45 mln zł.

Dodatkowo w ramach projektu „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur” dofinansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (kwota dofinansowania 18 287 936,90 zł) zarząd województwa wspiera m.in. instytucje wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji. W roku 2025 na działania w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zaplanowano wydatki w wysokości 5 mln zł.

Ponadto w 2025 roku odbędą się m.in. seminaria współpracy międzyinstytucjonalnej, w których wezmą udział przedstawiciele PCPR-ów, OPS-ów, CUS-ów, sędziowie rodzinni i kuratorzy, a także dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych. Celem seminariów jest inwentaryzacja problemów występujących w pieczy zastępczej, wypracowanie i wdrożenie dobrych praktyk w tym zakresie oraz analiza jakości funkcjonowania stworzonych instrumentów współpracy.

29 maja 2025 r. w Olsztynie odbędzie się również wojewódzka konferencja pt. „Jak pomóc rodzinie w kryzysie? – usługi społeczne i system wsparcia”. Celem konferencji jest zgłębienie zagadnień dotyczących wspierania rodziny i pieczy zastępczej poprzez realizację usług społecznych oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia. Dodatkowo, w ramach projektu „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur”, w 2025 roku planowane są szkolenia w zakresie wsparcia dziecka i rodziny oraz systemu pieczy zastępczej dla pracowników systemu pomocy społecznej. ROPS zatrudnia doradców wspierających gminy w tworzeniu centrów usług społecznych, których zadaniem jest świadczenie usług na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. W ramach projektu zatrudnieni są również doradcy zewnętrzni zapewniający wsparcie gminom i powiatom w procesie deinstytucjonalizacji usług.

2. Jakie kroki zamierza podjąć Zarząd Województwa w celu zdiagnozowania skali potrzeb w zakresie specjalistycznej opieki i terapii dla dzieci i młodzieży w regionie?

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego aktualnie opracowuje Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2025-2030 dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego, którego głównym celem jest wyznaczenie kierunków rozwoju lecznictwa

psychiatrycznego w regionie. Dokument uwzględnia sytuację demograficzną, epidemiologiczną oraz dostępne zasoby w zakresie wyspecjalizowanej kadry medycznej, bazy lokalowej i diagnostycznej oraz nakładów na leczenie zarówno dla dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Po zakończeniu prac dokument zostanie przekazany do zatwierdzenia Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego, co umożliwi jego wdrożenie, a w konsekwencji wpłynie na poprawę specjalistycznej opieki i terapii dla dzieci i młodzieży w regionie.

Aktualne dane z województwa warmińsko-mazurskiego dotyczące osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych oraz prognozy na temat zdrowia psychicznego wskazują, że zaburzenia psychiczne są poważnymi i narastającymi problemami zdrowotnymi. Wiodącymi zaburzeniami psychicznymi są: zaburzenia nerwicowe, schizofrenia, depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe, depresja i zaburzenia związane z nadużywaniem alkoholu oraz uzależnienia. Najwyższą grupę zaburzeń u dzieci i młodzieży stwierdzono w zakresie pozostałych zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży (4263 osób), zaburzeń nerwicowych związanych ze stresem i postacią somatyczną (3170) i całościowych zaburzeń rozwojowych (1807), a najniższą w grupie zaburzeń odżywiania (90), tików (59) oraz schizofrenii i zaburzeń urojeniowych (20).

W 2023 roku przeprowadzono wojewódzkie badanie pn. „Diagnoza stanu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży szkół podstawowych i średnich województwa warmińsko-mazurskiego”, zrealizowane we współpracy z pracownią doradczo-badawczą EDBAD z Łodzi. Celem badania była ocena stanu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, w tym m.in. problemów uzależnień, przemocy, depresji, myśli i prób samobójczych, z uwzględnieniem przyczyn i ich częstotliwości, a także charakterystyki osób borykających się z danym problemem. Dzięki badaniu zidentyfikowano również obszary wymagające pracy z kadrami pedagogicznymi w zakresie występowania zaburzeń zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży oraz dokonano oceny lokalnego systemu wsparcia osób po próbie samobójczej. W badaniu wzięło udział 1520 uczniów oraz 473 nauczycieli. Badanie pozwoliło zidentyfikować następujące problemy:

- Brak świadomości społecznej na temat zaburzeń psychicznych;
- Niedostateczne działania w zakresie promocji zdrowia psychicznego;
- Niedostatecznie sprawne funkcjonowanie systemu wsparcia w placówkach edukacyjnych;

- Deficyty wiedzy o psychice dzieci i młodzieży zdobywanej przez nauczycieli w toku edukacji oraz niedostatek zaangażowania potrzebnego do rozbudowania jej;
- Niedostatek psychoedukacji w szkołach;
- Utrudniony dostęp do specjalistów;
- Niedostateczna współpraca pomiędzy różnymi podmiotami systemu wsparcia dzieci i młodzieży w kryzysie;
- Kryzys więzi rodzinnych i niedostatek kompetencji wychowawczych wśród rodziców;
- Deficyty w zakresie współpracy na linii rodzice-szkoła.

Dzięki przeprowadzonej diagnozie przygotowano listę rekomendacji, które umożliwią minimalizację wyżej wymienionych problemów.

W odpowiedzi na te ustalenia ROPS od 2023 roku organizuje szkolenia z zakresu prewencji zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży, które skierowane są do nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, wychowawców świetlic, pracowników pomocy społecznej i rodzin zastępczych. Dotychczas przeprowadzono cztery cykle szkoleń, w których uczestniczyło 518 osób. Ponadto corocznie organizowane są szkolenia i konferencje m.in. dla nauczycieli oraz przedstawicieli samorządów lokalnych, podczas których poruszane są tematy dotyczące e-uzależnień wśród dzieci i młodzieży.

ROPS czynnie włącza się również w rozwijanie kompetencji specjalistów z zakresu rozpoznawania oraz reagowania na zachowania przemocowe wobec dzieci. W latach 2023-2024 przeprowadzono dwa szkolenia, w których kwalifikacje podniosło 238 członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup diagnostyczno-pomocowych. W 2025 roku zaplanowano kontynuację spotkań szkoleniowych z zakresu prewencji zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży, zachowań przemocowych, a także w zakresie profilaktyki uzależnień.

W 2024 roku ROPS zlecił badanie dotyczące sytuacji rodzin z dziećmi w województwie warmińsko-mazurskim oraz dostępnych dla nich usług społecznych, realizowane w ramach projektu „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur”. Głównym celem badania było kompleksowe przeanalizowanie sytuacji rodzin z dziećmi w regionie, w tym zdiagnozowanie sytuacji demograficznej, określenie ich potrzeb wsparcia i zapotrzebowania na usługi społeczne, zidentyfikowanie problemów oraz zasobów w obszarze polityki prorodzinnej, a także ocena dostępności instytucji i podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji

pozarządowych świadczących pomoc i usługi społeczne dla rodzin. Wyniki badania wraz z rekomendacjami zostaną zaprezentowane przedstawicielom samorządów podczas konferencji „Jak pomóc rodzinie w kryzysie? – usługi społeczne i system wsparcia”.

Niezwykle ważnym elementem budowania w województwie warmińsko-mazurskim spójnego i trwałego systemu rozwoju zdrowia dzieci i młodzieży jest profilaktyka, diagnostyka oraz terapia FASD/FAS. W 2024 roku zorganizowano wojewódzką konferencję pn. „Więzi, style przywiązania, FASD – sytuacja dziecka”, która zgromadziła blisko 300 uczestników, w tym przedstawicieli samorządów lokalnych, sędziów, kuratorów, pracowników jednostek pomocy społecznej, przedstawicieli oświaty oraz pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych. Wydarzenie to stanowiło kompleksowy poradnik dla specjalistów pracujących z dziećmi doświadczającymi traumy oraz z Alkoholowym Zespołem Płodowym. W 2025 roku planowane są kolejne działania, w tym szkolenia warsztatowe pn. „Zrozumieć dziecko z FASD – mózg, zmysły, relacja. Praktyczne strategie wsparcia w przedszkolu i klasach I–III” oraz konferencja dla różnych grup zawodowych pracujących z dziećmi, rodzicami i rodzinami zastępczymi.

W 2025 roku zostanie przeprowadzone badanie w ramach Europejskiego Programu Badań Ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków ESPAD, poświęcone pomiarowi natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Głównym celem badania jest próba identyfikacji i pomiaru czynników wpływających na rozmiary zjawiska, zarówno po stronie popytu, jak i podaży. Badanie ma być zrealizowane na terenie województwa warmińsko-mazurskiego i obejmie około 1 800-2 000 uczniów z co najmniej 100 klas, a także 100 wychowawców oraz 30 pedagogów szkolnych.

3. Czy w budżecie Województwa Warmińsko-Mazurskiego na ten albo przyszły rok przewidziane są środki na ewentualne utworzenie i funkcjonowanie takiej placówki? Jeśli nie, jakie alternatywne źródła finansowania będą brane pod uwagę?

W bieżącym roku budżet województwa nie przewiduje środków na utworzenie RPOT. Prace nad budżetem na kolejny rok rozpoczną się w drugiej połowie roku.

4. Jaki jest orientacyjny harmonogram działań związanych z ewentualnym utworzeniem regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej?

Obecnie opracowanie harmonogramu utworzenia regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej jest przedwczesne, ponieważ zależy od zbyt wielu czynników, również wykraczających poza kompetencje samorządu województwa. Kluczowe znaczenie mają zapowiadane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmiany w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która reguluje tworzenie tego typu placówek. Innym ważnym czynnikiem jest wypracowanie wspólnie z zainteresowanymi stronami – powiatami organizującymi pieczę zastępczą oraz Wojewodą Warmińsko-Mazurskim – rozwiązań systemowych ukierunkowanych na zapewnienie opieki dzieciom ze szczególnymi potrzebami na terenie całego województwa.

5. Jakie inne formy wsparcia dla dzieci i młodzieży z problemami emocjonalnymi i zaburzeniami zachowania są obecnie realizowane lub planowane w województwie warmińsko-mazurskim?

W zakresie opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży koniecznym i uzasadnionym działaniem jest proces deinstytucjonalizacji, polegający na przeniesieniu ciężaru opieki nad pacjentem do jego środowiska. Nowy model ochrony zdrowia psychicznego pacjentów małoletnich oparty na trzech poziomach referencyjnych jest wynikiem prac Zespołu do spraw zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży działającego od lutego 2018 roku. Reforma ma na celu stworzenie ogólnokrajowego, kompleksowego systemu wsparcia dla niepełnoletnich pacjentów z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin. Jest to kierunek zmian zgodny z obecnymi tendencjami kształtowania systemów ochrony zdrowia psychicznego w innych europejskich krajach oraz zgodny z międzynarodowymi rekomendacjami.

Podstawowym założeniem reformy jest budowa sieci ośrodków pierwszego poziomu referencyjnego – Ośrodków Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży. W placówkach tych, planowanych w każdym powiecie lub grupie powiatów, pomoc psychologiczną i psychoterapeutyczną świadczą specjaliści (psycholodzy, psychoterapeuci, terapeuci środowiskowi) dla dzieci nie wymagających diagnozy psychiatrycznej ani farmakoterapii. Gęsta sieć tych placówek umożliwi ścisłą współpracę z lokalnym środowiskiem, szczególnie z placówkami oświatowymi. Na II poziomie referencyjnym funkcjonują Centra Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, gdzie wsparcia udzielają lekarze psychiatry, a pacjenci wymagający intensywniejszej opieki mogą skorzystać ze świadczeń w ramach oddziałów dziennych (w wybranych centrach).

Ośrodki III poziomu referencyjnego zapewniają całodobową specjalistyczną opiekę psychiatryczną, w tym osobom w stanie zagrożenia życia i zdrowia. Ze względu na bezpieczeństwo pacjentów konieczne jest funkcjonowanie co najmniej jednego takiego ośrodka w każdym województwie.

W województwie warmińsko-mazurskim wsparcie dzieci i młodzieży odbywa się za pośrednictwem ambulatoryjnej oraz stacjonarnej opieki psychiatrycznej m.in. w 5 poradniach zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, 14 poradniach psychologicznych, 2 poradniach dla osób z autyzmem dziecięcym, a także 1 oddziale stacjonarnym, na którym znajdują się 32 łóżka przeznaczone na psychiatryczną opiekę stacjonarną dla dzieci i młodzieży.

Ważną rolę odgrywają ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej, które rozpoczęły działalność w kwietniu 2020 r. Według danych z 7 czerwca 2024 r. w województwie warmińsko-mazurskim działa 16 ośrodków I poziomu referencyjnego (w Olsztynie (2), Elku, Elblągu, Giżycku, Kąkowie, Braniewie, Biskupcu, Iławie, Węgorzewie, Szczytnie, Kętrzynie, Działdowie, Lidzbarku Warmińskim, Nidzicy), 3 ośrodki II poziomu referencyjnego (dwa w Olsztynie i jeden w Giżycku) oraz 1 ośrodek III poziomu w Olsztynie. Pełne wdrożenie nowego modelu opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży w województwie warmińsko-mazurskim wymaga dostosowania liczby ośrodków I i II poziomu referencyjnego do rzeczywistych potrzeb oraz odpowiedniego zagęszczenia sieci placówek.

Z uwagi na wzrastający problem zachorowalności i dysfunkcji dzieci i młodzieży w zakresie zdrowia psychicznego Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął decyzję o dofinansowaniu projektu „SYGNAŁ PIERWSZY – SYGNAŁ OSTATNI” Budowa „Centrum Psychiatrii Dziecięcej” (PCPD). W ramach PCPD będą funkcjonowały m.in. poradnie dla dzieci i młodzieży, oddziały psychiatryczne i terapii uzależnień, w tym terapii rodzinnej z pokojami, w których mogą przebywać razem opiekunowie i pacjenci, hostel dla młodzieży, gdzie świadczenia dla osób z zaburzeniami udzielane są w miejscu chronionego zakwaterowania, szkoła przyszpitalna podstawowa i ponadpodstawowa oraz oddziały przedszkolne. Wsparcie tego projektu przez Zarząd w sposób znaczący wpłynie na poprawę dostępności skoordynowanych usług dla dzieci i młodzieży.

Zwiększenie liczby miejsc udzielania świadczeń wymaga również zabezpieczenia bazy kadrowej. Aktualny stan kadry w opiece psychiatrycznej jest niewystarczający i rzutuje na możliwość rozwoju opieki psychiatrycznej w najbliższych latach. Powodem jest niewątpliwie zbyt niskie finansowanie świadczeń z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień.

W odpowiedzi na te wyzwania Zarząd Województwa podjął decyzje o wsparciu studentów kształcących się na kierunkach lekarskich, którzy zadeklarują podjęcie specjalizacji m.in. w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. Wsparcie przyznawane jest w formie pieniężnego stypendium wypłacanego studentom w trakcie trwania nauki, aby zachęcić przyszłych lekarzy do podjęcia pracy w tej ważnej dziedzinie na terenie województwa po ukończeniu studiów.

Dodatkowo w 2025 roku ROPS wspólnie z Wojewódzkim Szpitalem Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Ameryce podjął działania ukierunkowane na utworzenie Centrum Diagnostyki i Terapii FASD. Główne cele centrum to:

- wdrożenie i upowszechnienie standardów oraz procedur profilaktyki, diagnostyki i terapii FASD (Spektrum Poalkoholowych Wrodzonych Zaburzeń Rozwojowych) oraz FAS (Płodowy Zespół Alkoholowy) zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej;
- zwiększenie dostępności specjalistycznej, bezpłatnej diagnostyki FASD/FAS dla dzieci i młodzieży do 18 roku życia, w tym dla dzieci z rodzin zastępczych;
- zapewnienie kompleksowej terapii dla pacjentów z FASD/FAS;
- edukacja i wsparcie rodzin biologicznych, zastępczych i adopcyjnych wychowujących dzieci z FASD/FAS.

Przewidywany roczny koszt funkcjonowania centrum wynosi 350 000,00 zł.

Z poważaniem

Marszałek
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Marcin Kuchciński